

اطلس اندیشه‌های سلفی

www.ketab.ir

اطلس اندیشه‌های سلفی ویلیام مک‌کانتز؛ ترجمه مهدی رحمانی
تهران: مؤسسه فرهنگی هنری و انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی: ۱۳۹۵.
۴۵۲ ص: جدول.
مؤسسه فرهنگی هنری و انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی: ۹۹۲. ترجمه ۲۸
۲- ۷۹۳-۴۱۹-۹۶۴-۹۷۸: ۱۰۰۰۰ ریال
فیپا.

عنوان اصلی: william mc cant ideology atlas.c2006

سلفیه -- عقاید -- کتابشناسی
سلفیه -- عقاید -- چکیده‌ها
سلفیه -- نظر اهل سنت
تروریسم -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
نویسندگان مسلمان -- دیدگاه‌های سیاسی و اجتماعی
ستیزه‌جویان مذهبی
مکتب، ویلیام فیضی، ۱۹۷۵-م، ویراستار
McCants, William Faizi
رحمانی، مهدی، ۱۳۵۱-، مترجم
مؤسسه فرهنگی هنری و انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی
۱۳۹۵ الف ۷/ص ۷۸۳۵ Z
۰۱۶/۲۹۷۴۱۶
۴۱۸۶۹۱۲

عنوان و نام پدیدآور:
مشخصات نشر:
مشخصات ظاهری:
فروست:
شابک:
وضعیت فهرست نویسی:
یادداشت:
موضوع:
موضوع:
موضوع:
موضوع:
موضوع:
موضوع:
شناسه افزوده:
شناسه افزوده:
شناسه افزوده:
شناسه افزوده:
رده‌بندی کنگره:
رده‌بندی دیویی:
شماره کتابشناسی ملی:

مؤسسه فرهنگی هنری و انتشارات

عنوان: اطلس اندیشه‌های سلف

ویراستار: ویلیام مگ کانتز

ترجمه: مهدی رحمانی

نوبت چاپ: اول، پاییز ۱۳۹۵

شمارگان: ۱۰۰۰ قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان

حروفچینی و لیتوگرافی: مؤسسه فرهنگی هنری و انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی

چاپ و صحافی: چاپخانه مرکز اسناد انقلاب اسلامی

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۱۹-۷۹۳-۲

ISBN: 978-964-419-793-2

کلیه حقوق این اثر برای ناشر محفوظ است.

نشانی: تهران، خیابان شریعتی، ترسیده به میدان قدس، روبه‌روی پمپ بنزین اسدی، پلاک ۱۹۵۴،

مرکز اسناد انقلاب اسلامی. صندوق پستی ۱۹۳۹۵/۳۸۹۶ تلفن: ۲۲۲۱۱۱۹۴ تلفکس: ۲۲۲۱۱۱۷۴

www.irdc.ir

فهرست مطالب

۹	 مقدمه
۱۳	 مقدمه مترجم
۱۷	 مقدمه مؤلف
۱۹	 فهرست مشهورترین منابع
۳۳	 کتابشناسی
۳۹	 شرح تفصیلی کتاب‌ها
۲۹۷	 زندگی‌نامه‌ها: زندگی‌نامه شخصیت‌های مهم و نویسندگان - سوابق تاریخ اسلام
۴۲۵	 نمایه

مقدمه

تروریسم در کنار مفاهیمی همچون آزادی، دموکراسی و حقوق بشر از جمله مفاهیمی است که در دنیای سیاست در عصر جدید به شدت مورد سوءاستفاده قرار گرفته است. به طوری که گاه قدرت بی محدود و در رأس آنها ایالات متحده به بهانه‌ی مبارزه با تروریسم خود دست به کشتار، خشونت و ترور می‌زنند. دو جنگ بزرگ آمریکا در عراق و افغانستان در طول یک دهه‌ی اخیر صرفاً به بهانه‌ی مبارزه با تروریسم و سرکوب گروه‌های تروریستی صورت گرفت که نه تنها به تحقق این هدف کمک نکرد بلکه به افزایش خشونت و ناامنی در این کشورها منجر شد.

فروپاشی کمونیسم و خلأ ایدئولوژیک ناشی از آن باعث شد آمریکا که همواره برای تعقیب سیاست‌های توسعه‌طلبانه‌ی خود به دنبال بهانه‌ی سیاسی است، دشمن جدیدی به نام تروریسم را خلق کند و تمام توان خود را برای مبارزه با آن به کار گیرد. در واقع آنها با مطرح نمودن خطر بنیادگرایی اسلامی و مرتبط نمودن آن با تروریسم تلاش کردند خلأ ناشی از غیبت رقیب تاریخی خود یعنی کمونیسم را پر کنند. حادثه‌ی ۱۱ سپتامبر که هنوز ابعاد مختلف آن در حاله‌ای از ابهام است دستاویز مناسبی برای آمریکا بود تا با توسل به آن، پروژه‌ی اسلام‌هراسی و اسلام‌ستیزی را بیش از پیش دنبال نموده و گسترش دهد.

در راستای پروژه‌ی اسلام‌هراسی، همواره تلاش شده مفهوم «جهاد» در اسلام طوری معرفی شود که مرادف با تروریسم باشد و از این طریق چهره‌ای خشن و غیرواقعی از اسلام و مسلمانان در ذهن جهانیان ترسیم شود. از سوی دیگر، برخی جریان‌های تندروی سلفی و تکفیری نیز با ارائه‌ی تفسیری نادرست از اسلام و مفهوم جهاد و با اقدامات تروریستی خود،

به تقویت جریان اسلام‌هراسی کمک نموده و در واقع، خواسته یا ناخواسته، در همین مسیر حرکت کرده‌اند.

سلفی‌گری یکی از جریان‌های فعال و پرتطرف‌دار جهان اسلام است که فعالیت‌ها و رویکردهای آنان نقش تأثیرگذاری در موفقیت یا شکست تلاش‌های تقریبی دارد. با ظهور ابن تیمیه و تأکید او بر درستی فهم اسلاف، مکتب سلفیه پدیدار شد. سلفیه در طول تاریخ در نقاط مختلفی از جهان اسلام، طرف‌دارانی پیدا کرد که هرچند در اصل سلفی‌گری مشترک بودند اما تفاوت‌هایی نیز با یکدیگر داشتند.

در یک تقسیم‌بندی کلی گرایش‌های سلفی را می‌توان چنین دسته‌بندی کرد: سلفیه‌ی تکفیری و مابقی. ریسان سلفیه‌ی اعتدالی و افراطی دیوبندی شبه‌قاره‌ی هند، سلفیه‌ی اعتدالی زبیدیہ یمن، سلفیہ تقیہ اخوان المسلمین مصر و سلفیه جهادی سید قطبی. با توجه به گرایش‌های ضد تقریب، این تیمب ممکن است بسیاری تصور کنند که تمام سلفیان مخالف تقریب‌اند؛ اما تقریباً نیمی از سلفیان مافع وحدت اسلامی‌اند.

در یک سوی این طیف، سلفان رهابی تکفیری قرار دارند که بیشترین نقش را در ایجاد تفرقه دارند و در سوی دیگر آن گروهی از اخوان المسلمین مصر قرار گرفته‌اند که تقریب مذاهب را در دستور کار خویش قرار داده‌اند.

سلفی‌ها روایات خود را مستقیماً از احمد بن حنبل (متولد ۲۴۱)، احمد بن تیمیه (متولد ۷۲۸)، ابن قیم الجوزیه (متولد ۷۵۱) و محمد بن عبدالوهاب (میمه نجدی (متولد ۱۱۱۵) می‌گیرند. آنها تنها راه رستگاری را پیروی از سلف صالح (ص) و پیامبر (ص) می‌دانند و بدین علت «سلفی» نامیده شده‌اند.

سلفیه بعد از «محمد بن عبدالوهاب» به صورت یک شکل و ساختار سیاسی در آمد و هم‌پیمانی وی با «محمد بن سعود» پایه‌گذار حاکمیت آل سعود در عربستان به این روند تسریع بخشید.

وهابیت بعد از محمد بن عبدالوهاب متحول شد؛ به‌خصوص از زمانی که «سید قطب» و برادرش «محمد» به انتقاد از تفکرات محمد بن عبدالوهاب برخاستند و مبانی نظری او در بحث توحید را مورد بررسی قرار دادند.

از نظر این دو، توحید مورد نظر محمد بن عبدالوهاب توحید ابتدایی و بدوی است و در مواجهه با جریان‌های انحرافی کاربردی ندارد. این نوع تفکر بیشترین هم‌پیمالگی را با جریان دربار و سلطنت دارد و از توان لازم برای مواجهه با انحرافات برخوردار نیست، به همین خاطر جریان وهابیت بعد از تلاش‌های فرهنگی برادران قطب به سه بخش تقسیم شد: ۱. وهابیت نجدی یا حجازی که هم اکنون به سردمداری علمای وهابی عربستان بر طبل تکفیر شیعیان امامیه، زیدیه و اسماعیلیه می‌کوبد و البته عملکردی هم نیست و تلاشی برای از بین بردن فیزیکی فرق امامیه نمی‌کند.

۲. وهابیت انقلابی یا جهادی که با نشر افکار سید قطب در عربستان توسط شاگردش «سلمان العودة» و «استر» افکار «ابوالاعلی مودودی» در پاکستان و تلاش‌های اخوان المسلمین در مصر، سه پاساژ برای اهل کتاب به خصوص یهود و حضور نیروهای بیگانه در خاک کشورهای اسلامی داد. البته باید در نظر داشت که کسانی که به وهابیت انقلابی اعتقاد دارند در عین انتقادات جدی به شیعه خواهان حذف فیزیکی شیعیان نیستند و جنگ بین فرق اسلامی را برنمی‌تابند.

۳. جریان تکفیری که چند دهه از شکل‌گیری آن می‌گذرد تلفیقی از وهابیت نجدی با تأکید بر جنبه‌های ضدیت با شیعه و وهابیت انقلابی است. این گروه به خصوص در عراق، افغانستان، پاکستان و بخش‌های جنوب شرقی ایران فعال هستند و از همه‌ی امکانات لازم برای حذف مخالفان خود استفاده می‌کنند.

کتاب «اطلس اندیشه‌های سلفی» که اینک ترجمه‌ی آن پیش روی خوانندگان است از جمله کتاب‌هایی است که توسط مرکز مبارزه با تروریسم منتشر شده است. در این کتاب تلاش شده منابع سلفی که تقریباً همه‌ی آنها از اهل سنت می‌باشد و به بحث جهاد پرداخته‌اند معرفی شوند. غالب آثار معرفی‌شده مربوط به نویسندگان اهل سنت است که در فضای مجازی منتشر شده‌اند.

علاوه بر معرفی منابع، مطالبی نیز درباره‌ی نویسندگان آنها ارائه شده و در قسمت پایانی کتاب زندگی‌نامه‌ی برخی از شخصیت‌ها و نویسندگان آورده شده است.

در پایان ضمن تشکر از مترجم محترم آقای مهدی رحمانی، از ناظران علمی اثر آقایان

دکتر اکبر اشرفی و نعمت‌الله عاملی و همکاران محترم در مؤسسه‌ی فرهنگی هنری و انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی قدردانی می‌شود.

مرکز اسناد انقلاب اسلامی

www.ketab.ir

مقدمه مترجم

چو دزدی با چراغ آید گزیده تر بُزد کالا

۱. کتاب «اطلس اندیشه‌های سَنّی» عنوان فارسی اثری است که نام اصلی آن «Militant Ideology Atlas» می‌باشد.

۲. به دنبال حوادث پراپام ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ میلادی که برج‌های دوقلوی تجارت جهانی در نیویورک توسط دو هواپیمای مسافربری مورد اصابت قرار گرفت، نهادهای اطلاعاتی و امنیتی ایالات متحده آمریکا دستخوش تغییرات محسوس می‌شاختار و مأموریت‌های خود شدند که بارزترین این تغییرات، تأسیس یک وزارتخانه - که به نام «وزارت امنیت داخلی» آمریکا بود.^۱ با رخداد ۱۱ سپتامبر بسیاری از تحلیل‌گران و مدیران اطلاعاتی در ایالات متحده، ناهماهنگی میان نهادهای اطلاعاتی را عامل اصلی وقوع ۱۱ سپتامبر می‌دانستند؛ از این رو جورج دبلیو بوش رئیس‌جمهور وقت آمریکا تصمیم گرفت با ایجاد وزارتخانه جدیدی تمامی نهادهای اطلاعاتی و امنیتی آمریکا را از نظر نوع برداشت‌شان از تهدیدات و نیز روش‌های مقابله با آنها به وحدت نظر و عمل نزدیک نماید.

۳. در همان سال‌های اولیه‌ی بعد از ۱۱ سپتامبر، دونالد رامسفلد وزیر دفاع آمریکا و دیگر رؤسای تندروری پنتاگون در حال بررسی موضوع حساس چگونگی برخورد صریح یا مخفیانه‌ی واشنگتن با نفوذ ضدآمریکایی مدارس اسلامی در کشورهای اسلامی بودند.

برخی از این مدارس از نظر واشینگتن زمینه‌ساز پرورش تروریست‌های ضدآمریکایی بودند. رامسفلد در یادداشتی خطاب به دستیاران ارشد خود در پنتاگون نوشت: «آمریکا باید طرحی گسترده و منسجم برای متوقف کردن نسل بعدی تروریست‌ها پیش‌بینی کند. او گفت که شاید لازم است سیا مسئولیت اقدام مخفیانه علیه این مدارس را به عهده بگیرد و در این صورت شاید به ایجاد یک مرکز خصوصی برای تبدیل کردن این مدارس تندرو به نهادهایی میانه‌رو نیاز باشد.^۱

۴-۱. از آنکه ایالات متحده آیا واقعاً به دنبال مهار تروریسم القاعده و طالبان بوده یا نه، این بحث‌ها و وضوح بسیار بالایی برخوردار است که استراتژی رامسفلد در نفوذ به درون شبکه مدارس اسلام جهان اسلام که ترویج‌کننده مبارزه با ایالات متحده بودند با دقت خوبی ترسیم شده و از مراحل اجرایی گردید. در واقع وزارت دفاع و سازمان سیا ضمن دریافت استراتژی جدید خود در مواجهه با پتانسیل ضدآمریکایی در جهان اسلام، به جای مبارزه بیهوده برای از بین بردن این پتانسیل، تلاش نمودند اهداف و جهت‌گیری‌های این پتانسیل را تغییر دهند و به جای آمریکا و غرب شیایان را به عنوان هدف اصلی و دارای اولویت برای جنگجویان مسلمان اهل سنت معرفی کنند.

۵. یکی دیگر از مؤسساتی که بعد از ۱۱ سپتامبر با به عرصه وجود گذاشت، «مرکز مبارزه با تروریسم»^۲ بود. این مرکز متعلق به دانشگاه جرجی ایالات متحده^۳ آمریکاست و در سال ۲۰۰۲ میلادی تأسیس شده است. یکی از پژوهش‌های بسیار مهم این مرکز تدوین «اطلس اندیشه‌های سلفی در جهان اسلام» است که با نام "Militant Ideology Atlas" منتشر شده است. در این اطلس، تلاش شده تمامی اندیشمندان نكزاره و جهادی سلفی جهان اسلام و نیز تمامی متونی که به صورت چاپی یا به صورت آنلاین در اینترنت وجود دارد گردآوری شود.

1. <http://ketabkhanemelli.com/site.m/did/beta.did.ir/document/index.fa.asp@cn=pp00020030811200410.htm>

2. Combating Terrorism Center

3. United States Military Academy (USMA)

۶. این اطلس با دقت و ریزینی بسیار بالایی گردآوری شده و تلاش گردیده تمامی شخصیت‌های مطرح در جهان اسلام از صدر اسلام تاکنون و نیز هرگونه متنی که ترویج‌دهنده‌ی مبارزه‌ی مسلحانه با غرب هستند مورد شناسایی و تشریح قرار گیرند. در واقع مرکز مبارزه با تروریسم ایالات متحده با ورود به لایه‌های ذهنی گروه‌های جهادی و شناخت بسیار جزئی و فنی نسبت به عوامل تشکیل‌دهنده‌ی جریان سلفی و جهادی به خوبی توانست سکان کنترل و هدایت این گروه‌ها را به دست گیرد و به صورت غیرمستقیم این پتانسیل را در مناطق حوزه قلمرو قدرت نوین ایران در منطقه‌ی خاورمیانه یعنی سوریه و عراق و لبنان علیه جریان شیعه مورد استفاده قرار دهد.

۷. این اثر در واقع خلاصه‌ی کاربردی از یک اطلس جامع و وسیع‌تری است که متن اصلی این اطلس جامع هنوز منتشر نشده و صرفاً خلاصه‌ی کاربردی آن (اثر حاضر) منتشر شده است و لذا اگر چه رقیب شخصیت‌ها، آثار و یا افکار آنها، اشتباهات جزئی یا خلاصه‌گویی‌های مبهمی به چشم می‌خورد تا می‌توانی از همین خلاصه بودن این اطلس است. و اصولاً اطلس‌نگاری به لحاظ ماهیت علمی اثری خلاصه‌گو و گزیده‌گو می‌باشد.

۸. نهادهای اطلاعاتی و امنیتی آمریکا، از شناخت دقیق خود بر افکار و اندیشه‌های گروه‌های سلفی و جهادی به عنوان چراغی برای ربایش، حذف و آرامش جهان اسلام استفاده نمودند و تلاش نمودند منطقه‌ی خاورمیانه را به آوردگاه برای جنگ مذهبی اهل سنت علیه شیعیان تبدیل سازند.

معنی رحمانی